WORLD FORUM ON ACADEMIC INNOVATION AND DIGITAL LITERACY

TARBIYA FANINING AHAMIYATI VA ZAMONAVIY TA'LIMDAGI O'RNI

Avazbekova Gulzoda Anvarjonovna

University of Business and Science

Pedagogika va psixologiya kafedrasi o'qituvchisi

University of Business and Science

Ona tili va adabiyot yo'nalishi 4-bosqich talabasi

Nurliyeva Gulnora Rashidovna

Anotatsiya: Ushbu maqolada tarbiya fanining jamiyatdagi o„rni, uning shaxs kamolotidagi ahamiyati hamda zamonaviy ta‟lim tizimidagi vazifalari yoritilgan. Shuningdek, tarbiya jarayonida axloqiy, ma‟naviy va ijtimoiy qadriyatlarni shakllantirish masalalari tahlil qilingan.

Аннотация: В данной статье освещается роль предмета воспитания в обществе, его значение в развитии личности, а также его функции в современной системе образования. Кроме того, анализируются вопросы формирования нравственных, духовных и социальных ценностей в процессе воспитания.

Abstract: This article highlights the role of the subject of upbringing in society, its importance in the development of an individual, and its functions within the modern education system. It also analyzes the issues of forming moral, spiritual, and social values in the process of upbringing.

Kalit so'zlar: Pedagogika maxorat inter faol metodlar ta'lim samaradorligini o‟quv faoliyati, o'qituvchi kompetensiyasi.

Ключевые слова: Педагогическое мастерство, интерактивные методы, эффективность обучения, учебная деятельность, компетентность учителя.

Keywords: Pedagogical mastery, interactive methods, educational effectiveness, learning activity, teacher competence

Tarbiya inson hayotining eng muhim va ajralmas jarayonlaridan biri hisoblanadi, chunki aynan tarbiya orqali shaxsning ichki dunyosi, hayotga bo‘lgan qarashlari, ijtimoiy munosabatlari hamda axloqiy tamoyillari shakllanadi. Inson tug‘ilgan paytidan boshlab ma’lum bir muhitda voyaga yetadi va shu muhitda u turli ta’sirlar orqali o‘z xarakterini, xulq-atvorini va dunyoqarashini shakllantirib boradi. Tarbiya jarayoni faqatgina bilim berish bilan cheklanib qolmay, balki insonni komil shaxs sifatida rivojlantirishni, unda yuksak ma’naviy fazilatlarni qaror toptirishni ham o‘z ichiga oladi. Shu sababli tarbiya jamiyat taraqqiyotining muhim omillaridan biri sifatida qaraladi va u har bir davrda o‘zining dolzarbligini yo‘qotmaydi. Tarbiya fani esa aynan ushbu jarayonni ilmiy asosda o‘rganadi, uning mazmun-mohiyatini ochib beradi hamda samarali usul va vositalarini ishlab chiqadi. Bu fan shaxsni jamiyatga moslashgan, ma’naviy yetuk, axloqan pok, mustaqil fikrlay oladigan inson qilib tarbiyalashni maqsad qiladi. Tarbiya fanining asosiy vazifalaridan biri yosh avlodga milliy va umuminsoniy qadriyatlarni singdirish, ularni Vatanga muhabbat, insonlarga hurmat, mehnatsevarlik, halollik kabi fazilatlar ruhida tarbiyalashdan iboratdir. Shu bilan birga, tarbiya jarayonida zamonaviy yondashuvlar, innovatsion metodlar ham muhim o‘rin tutadi, chunki bugungi globallashuv davrida yoshlarning tafakkuri va dunyoqarashi kengayib bormoqda. Tarbiya va ma’naviyat tushunchalari bir-biri bilan uzviy bog‘liq bo‘lib, ular bir-birini to‘ldiradi. Ma’naviyat insonning ichki olamini, uning ruhiy holatini, e’tiqodi va qadriyatlarini ifodalasa, tarbiya esa ana shu ma’naviyatni shakllantiruvchi asosiy vosita sifatida namoyon bo‘ladi. Ma’naviyati yuksak inson jamiyatda o‘z o‘rnini topa oladi, boshqalarga hurmat bilan munosabatda bo‘ladi va o‘z hayotini mazmunli tarzda tashkil etadi. Tarbiya jarayonida beriladigan ma’naviy bilim va qadriyatlar esa insonni turli salbiy ta’sirlardan himoya qiladi, uni to‘g‘ri yo‘lga boshlaydi. Shu nuqtai nazardan qaraganda, tarbiya nafaqat shaxs rivojiga, balki butun jamiyat barqarorligiga ham xizmat qiladi. Oila va maktab hamkorligi tarbiya jarayonining eng muhim jihatlaridan biridir. Oila inson hayotidagi birinchi va

eng muhim tarbiya maskani bo‘lib, unda bola ilk bor yaxshilik va yomonlikni farqlashni, muomala madaniyatini, odob-axloq qoidalarini o‘rganadi. Ota-onaning farzandga bo‘lgan munosabati, oiladagi muhit, mehr-oqibat va e’tibor bolaning kelajakdagi shaxs sifatida shakllanishiga bevosita ta’sir ko‘rsatadi. Maktab esa ushbu jarayonni davom ettirib, unga ilmiy asos beradi, o‘quvchilarga chuqur bilim berish bilan birga, ularni ijtimoiy hayotga tayyorlaydi. Oila va maktab o‘rtasidagi uzviy hamkorlik tarbiya samaradorligini oshiradi, chunki bu ikki muhim institut bir yo‘nalishda faoliyat olib borgandagina kutilgan natijaga erishish mumkin bo‘ladi. Agar oila va maktab o‘rtasida hamkorlik bo‘lmasa, tarbiya jarayonida uzilishlar yuzaga kelishi, bu esa bolaning rivojiga salbiy ta’sir ko‘rsatishi mumkin. Shu sababli ota-onalar va pedagoglar o‘zaro muloqotda bo‘lishi, farzand tarbiyasi masalasida bir-birini qo‘llab-quvvatlashi muhim hisoblanadi. Xulosa qilib aytganda, tarbiya inson hayotining ajralmas qismi bo‘lib, u shaxsning har tomonlama kamol topishida hal qiluvchi ahamiyatga ega. Tarbiya fani esa ushbu jarayonni samarali tashkil etish uchun zarur bo‘lgan nazariy va amaliy bilimlarni beradi. Ma’naviyat va tarbiya bir-biri bilan chambarchas bog‘liq bo‘lib, ularning uyg‘unligi komil insonni tarbiyalashda muhim omil hisoblanadi. Oila va maktabning hamkorligi esa bu jarayonning muvaffaqiyatli amalga oshirilishini ta’minlaydi. Shu bois, har bir jamiyat o‘z kelajagini ta’minlash uchun tarbiyaga alohida e’tibor qaratishi, yosh avlodni har tomonlama yetuk qilib tarbiyalashga intilishi zarur.

ADABIYOTLAR TAHLILI

Tarbiya fanini o‘rganishda adabiyotlar tahlili muhim ahamiyat kasb etadi, chunki u ushbu sohaning tarixiy ildizlari, nazariy asoslari hamda zamonaviy rivojlanish yo‘nalishlarini chuqur anglash imkonini beradi. Xususan, Sharq mutafakkirlarining asarlari tarbiya masalasini yoritishda bebaho manba hisoblanadi, chunki ular inson kamoloti, axloqiy yetuklik va ma’naviy barkamollik masalalarini o‘z davridan ancha

ilgari ilmiy va falsafiy asosda tahlil qilib berganlar. Abdulla Avloniy o‘zining Turkiy guliston yoxud axloq asarida tarbiyani inson hayotining eng muhim omili sifatida talqin etadi va uning jamiyat taraqqiyotidagi o‘rnini alohida ta’kidlaydi, u yosh avlodni tarbiyalashda axloqiy qadriyatlar, vatanparvarlik, halollik va mehnatsevarlik kabi fazilatlarni shakllantirish zarurligini asoslab beradi. Shu bilan birga, Alisher Navoiy asarlarida insonparvarlik, adolat, mehr-oqibat va axloqiy yetuklik g‘oyalari keng yoritilgan bo‘lib, u insonni komillikka yetaklovchi asosiy omil sifatida tarbiyaga katta e’tibor qaratadi, uning asarlarida shaxsning ichki dunyosini boyitish, jamiyatda o‘z o‘rnini topish va boshqalarga foyda keltirish kabi masalalar chuqur falsafiy mazmunda ochib berilgan. Yana bir buyuk mutafakkir Yusuf Xos Hojib o‘zining Qutadg‘u bilig asarida komil inson tushunchasini keng yoritib, davlat boshqaruvi va jamiyat taraqqiyotida tarbiyaning o‘rni beqiyos ekanligini ta’kidlaydi, u adolatli jamiyatni barpo etish uchun avvalo ma’naviy barkamol insonlarni tarbiyalash zarurligini asoslaydi. Ushbu asarlar nafaqat o‘z davrida, balki bugungi kunda ham tarbiya fanining nazariy asoslarini mustahkamlashda muhim ahamiyatga ega bo‘lib xizmat qilmoqda. Zamonaviy pedagogik adabiyotlarda esa tarbiya jarayoni shaxsga yo‘naltirilgan yondashuv asosida talqin qilinadi, bunda har bir o‘quvchining individual xususiyatlari, qiziqishlari va ehtiyojlari inobatga olinadi hamda tarbiya jarayonining amaliy jihatlariga alohida urg‘u beriladi, ya’ni ta’lim-tarbiya jarayonida interfaol metodlardan foydalanish, o‘quvchilarning mustaqil fikrlashini rivojlantirish, ijtimoiy faolligini oshirish kabi masalalar muhim o‘rin egallaydi. Shuningdek, zamonaviy tadqiqotlarda tarbiya jarayonining uzluksizligi, ya’ni uning oila, maktab va jamiyat bilan uzviy bog‘liqligi ham alohida ta’kidlanadi. Umuman olganda, adabiyotlar tahlili shuni ko‘rsatadiki, tarbiya masalasi qadimdan buyon insoniyat e’tibor markazida bo‘lib kelgan va bugungi kunda ham o‘z dolzarbligini yo‘qotmagan, aksincha, zamonaviy talablar asosida yanada boyib, rivojlanib bormoqda.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Abdulla Avloniy. Turkiy guliston yoxud axloq. Toshkent: O‘qituvchi, 1992.

2. Abu Nasr Forobiy. Fozil odamlar shahri. Toshkent: Yangi asr avlodi, 2016.

3. Alisher Navoiy. Mahbub ul-qulub. Toshkent: G‘afur G‘ulom nomidagi nashriyot, 2018.

4. Kaykovus. Qobusnoma. Toshkent: Sharq, 2006.

5. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti farmon va qarorlari asosida tarbiya va ta‟limga oid me‟yoriy hujjatlar.

6. O‘zbekiston Respublikasining “Ta‟lim to‘g‘risida”gi Qonuni. Toshkent, 2020.

7. O‘zbekiston Respublikasining “Kadrlar tayyorlash milliy dasturi”. Toshkent, 1997.

8. Pedagogika fanidan darsliklar va o‘quv qo‘llanmalar.

9. Tarbiya fanidan umumiy o„rta ta‟lim maktablari uchun metodik tavsiyalar.

10. Ilmiy jurnallar: “Xalq ta‟limi”, “Pedagogik mahorat”, “Ta‟lim va tarbiya” jurnallari maqolalari